

Idrottsforskaren

Innehåll

Redaktören har ordet	3
Idrottsskadornas psykologi.....	7
Frågor till nydisputerade inom idrott för publikation.....	16
i SVEBI:s tidskrift Idrottsforskaren 2018	16
Medlemsutveckling och källkritik.....	19
Örgryte IS och IFK Göteborg före 1925	19
Nyanlända barns och ungdomars möte med idrott. En multimetodstudie.	29

Redaktören har ordet

När nu höstvindarna sopat undan de sista resterna av sommaren kommer årets andra utgåva av Idrottsforskaren ut. Här saknas tyvärr sammandrag av studenternas uppsatser, vilket är tråkigt. Förhoppningsvis tillfälligt! Jag inleder med lite tennis- och bokmässereflektioner för att sedan komma över på innehållet i denna utgåva plus lite allmän information.

Jag har i vanlig ordning (55:e gången i rad) bevakat Swedish Open i tennis under en het sommarvecka i juli. Den turneringen, som är världens äldsta på elitnivå som fortfarande spelas, är en spegel mot den internationella tennisvärlden. Nu stundar snart Stockholm Open, som i år firar 50-årsjubileum. Även där jubilerar jag, eftersom jag varit med sen starten - som domare, åskådare och skrivare. Ägaren av Swedish Open - franska eventföretaget Lagardere - har efter många turer sålt turneringen till ett svenskt konsortium bestående av bl.a. byggtreprenören Erik Paulsson (PEAB), vd Anders Nelson samt turneringsdirektören Christer Hult. Ett bra "byte" som garanterar turneringen för lång tid framöver! Även Stockholm Open, som gemensamt ägs av SALK (40%), KLTK (40%) och Svenska Tennisförbundet (20%), har också fått en ny arrangör: "Game Set Events" med tennisvännerna Simon Aspelin, Henrik Stenmo och Jonas Elmlad. Även det en - trolig - garanti för en positiv framtid!

Årets Swedish Open vanns inte oväntat av italienaren Fognini, som haft en lyckosam vår/sommar och just nu tangerar sin bästa världsranking sedan 2014 - nr 13 i världen. Men här fanns också fler kompenta spelare som argentinaren Schwartzman rankad 14, spanjoren Careno Busta 27:a, fransmannen Gasquet 25:a. Svenskarna Elias Ymer 128:a (förlust i första omgången efter en svag insats) och brodern Mikael Ymer 293:a försvann tidigt även om Mikael gjorde en strong insats mot oberäkneligen uzbeken Istomin (103:a) - en match som han för övrigt vann. Hans första set mot slutsegraren Fognini - 6/1 - var också imponerande. Att han sen förlorade - 4/6, 2/6 - är inte mycket att säga om! I stället för svenska favoriter blev norrmannen Ruud något av publikens man efter att bl.a. ha slagit mångåriga Båstadvinnaren Ferrer i raka set. Båstadvännen Ferrer är i klar utförsbacke och saknar idag både snabbhet och timing. Finalen vanns av Fognini efter en sevärd batalj mot Gasquet! Sammantaget: sett med svenska ögon gjorde Mikael Ymer en bra insats, medan äldre brodern Elias underpresterade. Knappast ett genombrott för svensk tennis. Bättre gick det i Davis Cup, där vi med "ett B-lag" (bröderna Ymer avstod!! och där "okände" Jonathan Mridha /rankad kring 1000/ fastställde slutsegern) avancerade till högsta divisionen efter vinst mot

Schweiz - utan Federer och Wawrinka. Hur ser det ut bakom bröderna Ymer? Det finns några i den yngre generationen, som kanske kan stappa fram. En av dessa är Björn Borgs son Leo Borg - 15 år. Han har redan vunnit JSM ute 2017 och 2018 samt SALK Open. Dessutom börjar det poppa upp Tennisakademier vid sidan av etablerade Good to Great som Fair Play i Malmö och KLTK. Det ljusnar något i den tidigare mörka tunneln.

Nu stundar världens äldsta inomhusturnering, som fortfarande existerar - 50-årsjubilerande Stockholm Open med ett för turneringens storlek - 250-turnering - imponerande startfält som tidigare nämnde Fognini, amerikanen Isner plus många nya stjärnskott som greken Tsitsipas, kanadensaren Shapovalov, australiensaren de Minaur. Återkommer med reflektioner i nästa utgåva av Idrottsforskaren.

En av världens äldsta och mest anrika tennisturneringar - Davis Cup - ömsar för övrigt skinn och kommer från nästa år att avgöras via gruppspel liknande VM-fotbollen under en begränsad period - med finalvecka i slutet av 2019 i Madrid. Sverige kvalar mot Colombia i slutet av februari. Många välkomnar den nya inriktningen, men inte jag. Tanken är att fler stjärnor ska lockas att spela samtidigt som det - givetvis - handlar om mer pengar. Jag tror det är feltänkt, men det får framtiden utvisa. Jag minns själv när jag som domare fick uppleva Sveriges första vinst i Davis Cup - mot Tjeckoslovakien med Björn Borg som primus motor 1975 - ett minne för livet! Ska man göra förändringen i den konservativa sporten tennis så har jag och andra med mej några förslag: korta seten till först till fyra med tie-break vid 4-4 plus fem set. Liknar bordtennisens upplägg! Sen kan man slopa nätservar och ha "no add", dvs slopa fördel vid lika i gamen. Detta praktiseras redan vid en del dubbelturneringar som exempelvis Stockholm Open.

Årets Bokmässa, som jag besökte för 25:e gången i streck, som bevakare av idrottsrelaterade inslag, innehöll som vanligt få sådana inslag. Tre bokförlag med montrar var som vanligt på plats: Sportförlaget (företag: Sportförlaget i Europa AB med säte i Västerås), Idrottsförlaget (företag: Idrottsförlaget i Västerås AB) och tidskriften Offside. I vår utkommer en skrift om Göteborgsidrotten i samband med att Göteborg som stad fyller 400 år 2021. Medverkande är bland andra vår gamle ordförande Göran Patriksson och Lennart K. Persson (se artikel i denna skrift). Boken ges ut på Carlssons Förlag. Det förlaget sticker ut genom att då och då ge ut idrottsrelaterad litteratur med fokus på samhällsperspektivet. Sport- och Idrottsförlaget ger företrädesvis ut "hyllningsskrifter" av kända idrottshjältar som Stenmark, Ronnie Hellström, Borg, Salming etc.

Dessa böcker är nästan undantagslöst skrivna av erfarna "spökskrivare". Seminarier med idrottsinslag lyser i allmänhet med sin frånvaro. I år fanns två seminarier: Olof Lundh (passande nog från Lund och utnämnd till "Årets sportjournalist" 2015; aktuell med sin andra bok kring "Allsvenskan enligt Lundh". Han är reporter, krönikör, författare, poddare, bloggare, knuten till TV4 och Fotbollskanalen - en riktig mångsysslare! - kring den provocerande titeln "Är sportjournalistik verklig journalistik" samt ett seminarium med nämnde Lundh tillsammans med Jens Littorin (sportjournalist på DN - utsågs till "Årets sportjournalist" 2004) och Magnus Svennungsson (flerfaldigt prisbelönad journalist på Uppdrag Granskning). De senare har precis givit ut en bok - "Kan vi lita på idrotten?". Den handlar om idrottens avarter som uppgjorda matcher/matchfixning mm. Jens och Magnus gästar för övrigt Idrottsgillet i Lund den 24/10.

Nu över till innehållet i detta nummer. Erwin Apitzsch och jag själv bidrar med var sin recension och Inger intervjuar som vanligt - och viktigt - en nybliven fil.dr: Madeleine Wiker, Karlstad universitet, kring avhandlingsämnet "Det är live liksom - elevers perspektiv på villkor och utmaningar i Idrott och Hälsa". Opponent var Eva-Carin Lindgren - tidigare styrelseledamot i SVEBI. Dessutom: en intressant artikel om medlemsutvecklingen i Örgryte IS och IFK Göteborg skriven av historieprofessorn på Göteborgs universitet - Lennart K. Persson. Jag träffade vännen Lennart på Bokmässan i Göteborg i slutet av september och ha lovade då att bidra med en artikel. Här finns också en artikel från Göteborgs universitet betitlad "Nyanlända barns och ungdomars möte med idrotten. En multimetodstudie". Författare är: Göran Patriksson, Konstantin Kougioumtzis, Stefan Wagnsson, Owe Stråhlman och Christian Augustsson. Trevlig läsning!

Ett tråkigt och ett roligt meddelande: vår förre styrelseledamot (70-talet) och drivande kraft bakom de tidiga idrottspedagogiska kurserna i Halmstad, Bert Aggestedt, har gått ur tiden. Och på Malmö universitet/Sport management har Jyri Backman disputerat med en avhandling med titeln "Ishockeyns amerikanisering - en studie av skillnaden mellan finsk och svensk elitishockey".

Jag vill också påminna om vår forsknings- och utbildningskonferens i Falun (Högskolan i Dalarna) den 21 - 22 november. Early-bird tiden har gått ut, men det finns fortfarande tid att anmäla sig. All information om konferensen går att få på Högskolan Dalarnas hemsida och vår egen hemsida - www.svebi.se. På vår hemsida kan Du också ta del av tidigare års Idrottsforskare plus annan information.

Vi har nu gått in i ett nytt verksamhetsår (1/10 - 30/9) och jag ser som vanligt fram emot nya medlemsinbetalningar! Vi har fortfarande låg avgift: 50 kronor för pensionärer/studerande, 150 kronor för övriga samt 300 kronor för organisationer/bibliotek. Betalning kan ske via vårt pg-konto 251821-5 eller via swish till 0729-635291. Vi håller vårt årsmöte i Falun den 21/11 kl. 18.

Stöd svensk idrottsforskning - bli medlem i SVEBI!

Anders Östnäs

redaktör

e-post: ostnasanders@gmail.com; (mobil) 0729-635291. (tel) 046-141045

IDROTTS- SKADORNAS PSYKOLOGI

Idrottsskadornas psykologi

Brewer, B.W. & Redmond, C.J. (2017). *Idrottsskadornas psykologi*. Stockholm: SISU Idrottsböcker. ISBN 978-91-7727-010-2. 277 sidor.

Bokens innehåll

”Idrottsskadornas psykologi” är en översättning av Brewer och Redmonds engelska upplaga *Psychology of Sport Injury* och omfattar tio kapitel fördelade på fyra delar 1) Att förstå och förebygga idrottsskador, 2) Konsekvenser av idrottsskador, 3) Rehabilitering av idrottsskador och 4) Kommunikation och hantering av idrottsskador. Varje kapitel inleds med ett praktiskt exempel från idrottsvärlden som en introduktion till kapitlets innehåll och refereras till i den fortsatta texten. Som komplement till den löpande texten finns fristående rutor med rubrikerna *Fokus på forskning* och *Fokus på tillämpning*, som ger en förklarande översikt över vetenskapliga teorier och begrepp respektive praktiska tillämpningar. Ett annat komplement utgörs av *Faktaruta Aktuell Svensk Idrottsskadeforskning*, som ger ett svenskt perspektiv på ett visst område. Begreppsförklaringar av facktermer finns också insprängda i texten. Kapitlen avslutas med en sammanfattning och diskussionsfrågor. Facktermer och ord, som kan vara svåra att förstå för den som inte är insatt i ämnet, är i texten markerade med blå färg och finns samlade och förklarade under rubriken *Ord och begrepp* i slutet av boken.

Ett biopsykosocialt perspektiv

Boken är ett resultat av det ökade intresset för just psykologiska faktorer i samband med idrottsskador. Det helhetsperspektiv som anläggs är den biopsykosociala modellen, som omfattar

samverkan av biologiska, psykologiska och sociala faktorer. Det implicerar ett samarbete mellan olika yrkeskategorier, vilket borde leda till att fler idrottare får adekvat behandling och därmed snabbare kan återgå till sin idrottsutövning. Trots att boken ska handla om psykologiska faktorer, används genomgående beteckningen ”den idrottsmedicinska personalen”, vilket känns som en begränsning i ett biopsykosocialt perspektiv. En mera neutral beteckning hade varit ”idrottsskadepersonalen”.

Psykologiska faktorer

De ur psykologisk synvinkel mest centrala kapitlen är *Psykologiska faktorer i idrottsskadesammanhang* (kapitel 7) och *Psykologiska interventioner inom idrottshälsa* (kapitel 8).

När det gäller de psykologiska faktorernas betydelse kan konstateras att prestationsångest är kopplat till fler och långvarigare skador och att negativa känslor som ilska, kognitiv ångest, förvirring, depression, utmattning och anspänning har ett klart samband med risken för uppkomsten av idrottsskador. Det konstateras att psykologiska metoder inte har uppenbara skadliga biverkningar och passar idrottare som önskar annan smärtlindring än läkemedel vid behandling av smärta.

Målfokusering, det vill säga att identifiera mål som man vill uppnå och hur det ska göras, utgör ett viktigt inslag i rehabiliteringsprocessen som psykologin kan bidra med. Vid målformuleringen gäller det att skilja på resultatmål såsom att återfå full rörlighet i vänster ben och processmål såsom att stretcha tio minuter varje dag. Resultatmålet är eftersträvansvärt, men det är inte säkert att full rörlighet kan uppnås, det vill säga att man inte har full kontroll på utfallet. Processmål handlar om vad som ska göras och kan uppnås om den skadade utför de övningar som anvisas, det vill säga att man har kontroll. Rehabiliteringsmålet ska uttryckas i positiva termer, vad som ska uppnås, och inte vad som ska undvikas. Det bör också dokumenteras och därigenom ständigt utgöra en påminnelse om vad idrottaren vill uppnå. Målfokusering utgör en referensram för att uppnå rehabiliteringsmålet och uppmuntrar samtidigt till ansträngning och uthållighet. Erfarenheter från den praktiska världen visar att de psykologiska metoderna har avsedd effekt, men det saknas fortfarande vetenskapliga belegg på många områden. Psykologins betydelse framkommer också i kapitlet *Att kommunicera med patienter*. En avgörande aspekt av relationen mellan idrottare och behandlande personal är en effektiv kommunikation. Kommunikationen mellan personal och idrottare har både informations och socioemotionella funktioner. Personalen bör vinnlägga sig om

att förmedla logiska och positivt formulerade budskap och i möjligaste mån använda vardagsspråk. Det är också viktigt att undvika missförstånd genom att vara observant på ålder, kön, etnicitet, religion och idrottsbakgrund om parterna skiljer sig åt i dessa avseenden.

Kritiska synpunkter

Med tanke på att originalutgåvan av boken skedde 2016 är det anmärkningsvärt att det förekommer så många gamla referenser. Uppgiften om att 7-17 miljoner personer i USA drabbas av idrottsskador varje år beläggs med referenser från 1987-2003. Rimligtvis finns det färskare statistik på detta och en faktaruta om situationen i Sverige hade varit på plats. Generellt kan sägas att referenserna överlag är gamla. Av bokens 908 referenser är endast 239 (26 procent) från 2008 eller senare. I en *Fokus på forskning*-ruta om informationsteknik för patientutbildning inom idrottshälsa står "... men det är först på senare tid som dessa insikter har tillämpats när det gäller idrottsskador" med referenser till 1992 och 1996. Det känns också lite inaktuellt att använda en referens från 2011 som representant för "I forskningsstudier är *för närvarande*...".

I texten saknas vid flera tillfällen årtal efter författarna (t ex sid 29, 50, 92, 174, 185, 196).

Redaktionella missar

Felaktiga avstavningar

såsom "utforska-ndet", "mekan-ismer", "pers-onliga", "neur-omuskulär", "emot-ionella", "kon-ståkning", "konsekv-enser" förekommer ganska frekvent i hela boken.

På vissa ställen har översättningen inte hängt med t ex "...undersökte G. Kerr *and* Gross..." (sid 70).

Korrekturläsningen har missat på några ställen t ex "...de högsta 50 procenten för *för*..." (sid 72), "Eter nästan..." (sid 79); bland *annat* om personer (sid 81), "...hur en skada *utvecklas*..." (sid 86), "...utvecklats i *snabbt* takt..." (107), "...*scenariorna*..." (120), ofullständig mening "Process- (till exempel tränare..." (sid 228-229).

Personlig kommentar

Som ett kuriosum kan nämnas att jag under pågående recension av denna bok drabbades av en idrottsskada. Vid en rullskidträning råkade jag bryta benet och gick gipsad i sex veckor. Jag följde

rehabiliteringsövningarna till punkt och pricka och kunde fullfölja Vasaloppet två och en halv vecka efter gipsborttagningen.

Slutsats

Slutsatsen som kan dras är att de psykologiska aspekterna vid idrottsskador har fått en allt större betydelse, men att det fortfarande saknas vetenskapliga belägg för en rad åtgärder, som har visat sig ha en positiv effekt i praktiken. Det bör också framhållas att tränare och andra idrottsledare bör hålla sig à jour med de vetenskapliga framstegen i syfte att hjälpa idrottare att komma tillbaka till träning och tävling så fort som möjligt.

Då forskningen om de psykologiska faktorernas betydelse vid idrottsskador har kommit lite längre ser jag fram emot en bok som utgår från svenska förhållanden.

Erwin Apitzsch

Heike C. Alberts & Kazimierz J. Zaniewski: **The internationalization of European Sports Teams and the Issue of National Citizenship: Can Sports Transcend Political Borders?**

158 sidor, hft

Lewiston, NY: the Edwin Mellen Press 2011

ISBN 978-0-7734-3941-2

Nyckelord: fotboll, handboll, volleyboll, migration, kulturgeografi

Inledning

Den moderna elitidrotten har under de senaste decennierna blivit alltmer globaliserad. Detta gäller framför allt de större lagsporterna som fotboll, ishockey, handboll, basketboll, volleyboll. Det gäller även ”hybriden” bordtennis – som både lag- och individuell idrott – där främst Västeuropa fått nya ”inslag” i form av kineser. Ett svenskt exempel: en viktig stomme i Sveriges ledande bordtennisklubb på herrsidan det senaste decenniet – Eslövs AI BTK – består av kineserna Xu Hui och Hong Yuan Song. Samma tendenser finns inom friidrotten, där löparnationer som Kenya och Etiopien ”brandskattas” på talanger. I de bägge nämnda fallen kan man tala om överflödets förbannelse, dvs länder med ett överskott av duktiga spelare/löpare. Ett välkänt danskt exempel är kenyanen Wilson Kipketer, som blev dansk medborgare och senare trefaldig VM-vinnare och världsrekordinnehavare på 800 meter (från 1997 – ett rekord som stod sig till 2010). Det är ingen överdrift att säga att elitidrotten har blivit gränslös (!).

Just det handlar den här boken om – skriven av två kulturgeografer, bägge knutna till University of Wisconsin-Oshkosh i USA. De visar noggrant och via 37 tabeller hur migrationen utvecklats i tre utvalda idrotter: fotboll, handboll och volleyboll. Boken är uppdelad i följande sex kapitel:

- Introduction;
- The Internationalization of Soccer;

- The Migration Patterns of Soccer, Volleyball and Handball Players to Western European Leagues;
- Case Study: Internationalized German Teams;
- Sports and Citizenship;
- Conclusions.

I kapitel fyra tas Tyskland som exempel och här kommer för första gången även kvinnorna med. I kapitel fem om idrott och medborgarskap utgår författarna från Frankrike, Holland och Schweiz/Tyskland. Urvalet av idrotter och att ”Women’s Sports” endast förekommer relaterat till Tyskland samt valet av länder i kapitel fem blir något oklart. Som svensk läsare saknar man naturligtvis hur idrottsmigrationen ser ut relaterat till Sverige och övriga skandinaviska länder, men det visar väl lite hur perifera vi är här uppe i kalla Norden. Det enda undantaget är av naturliga skäl handbollen, där både Danmark och Sverige nämns en passant.

Några resultat

Fotboll

De tre utvalda idrotterna – fotboll, volleyboll och handboll – präglas alla av den alltmer expanderande internationaliseringen. Naturligtvis har Bosmandomen från 1994 om fri rörlighet inom EU betytt mycket, men som författarna påpekar hade tendenserna börjat redan under 1980-talet. Av de tre idrotterna står fotbollen i särklass när det gäller ”migrationsgrad”. Detta gäller framför allt för Premier League, med klubbar som Arsenal och Chelsea, samt Inter i den italienska ligan. Dessa klubbar har under vissa perioder bestått endast av utländska spelare. Detta gäller mer eller mindre för de studerade ligorna – den engelska, italienska, den franska, den spanska och den tyska. Både Premier League och tyska Bundesliga rekryterar över 60% av sina utländska spelare från Västeuropa, medan andelen från Västeuropa är betydligt mindre i Italien (44%), Spanien (35%) och Frankrike (25%). Beträffande Italien och Spanien står Latinamerika i fokus med 44% respektive nära 50% som andel av utländska spelare. De två tyska storklubbarna Bayern München

och Borussia Dortmund liksom franska Bordeaux och Lyon är också aktiva på den latinamerikanska fotbollsmarknaden.

I Europa och Latinamerika har fotbollen sedan länge varit den dominerande lagidrotten, medan kontinenter som Asien och Afrika mer eller mindre betecknats som fotbollens u-länder. Detta mönster har successivt börjat förändras. Framför allt länder som Sydkorea och Japan liksom Kamerun, Nigeria, Sydafrika, Senegal och Elfenbenskusten utgör i allt högre grad rekryteringsområden för den europeiska fotbollen. Genom VM och i viss mån OS har dessa länder fått ett ”fotbollslyft” samtidigt som deras relativa fattigdom medför att europeiska fotbollsklubbar kan få talanger till ett billigt penning. Gränserna har vidgats och antalet agenter har ökat – agenter som specialiserat sig på vissa globala fotbollsområden. Fotbollen med dess komplexa nät av aktörer – klubbar (ledning/tränare/spelare/supporters mm), agenter, media, publik – har blivit en storindustri. VM i fotboll är efter OS världens mest uppmärksammade evenemang.

Handboll

Dagens elithandboll domineras ligamässigt av tre länder: Tyskland, Frankrike och Spanien. Handbollen är och har alltid varit mest framträdande i Europa. Dess rötter fanns egentligen i utomhushandbollen med spel på en fotbollsarena. Jag har ett minne av en landskamp 1955 mellan DDR och Sverige i handbollsstaden Kristianstad, min hemstad under ett antal år. DDR, som då var en stormakt i handboll, hade en spelare med smeknamnet ”Atom-Otto”, som drog iväg fruktansvärda skott från 30 meter. Utomhushandbollen falnade alltmer under 1960-talet för att helt försvinna under 1970-talet.

Dominerande klubbar som tyska Kiel, tidigare en riktig svenskklubb, Hamburg och Flensburg har en uppsjö av utländska spelare. Kiel låg 2010 på 63%, Flensburg på 83% och Rhein-Neckar Löwen på 57%. Samma mönster finner man hos Barcelona (50%) och Reale Ademar (53%) samt hos den franska storklubben Montpellier med ca 50%. I dessa storklubbar hägrar förutom serievinster även den prestigefyllda Champions League-bucklan. I de nämnda tyska städerna dominerar handbollen framför fotbollen med ständigt utsålda matcher. Det är inte för mycket sagt att handboll här är ”religion”. Den enda svenska motsvarigheten till framför allt Kiel och Flensburg är nog Kristianstad med sin stolta handbollskultur och sina fanatiska supporters.

Volleyboll

Här jämför författarna fyra länder: Tyskland, Italien, Spanien och Frankrike. Det framgår att skillnaden mellan länderna beträffande andel utländska spelare är relativt konstant – runt 35%. Bryter man ner det på klubbnivå så ser man stora skillnader. Flertalet utländska spelare kommer från Europa, men rekrytering från Afrika förekommer i allt större utsträckning, liksom från volleybollens hemland – USA. Volleyboll skapades av amerikanen William Morgan 1895 som en mindre fysisk variant av basketboll (skapades 1891 av James Naismith och etablerades av Morgan). Morgan var verksam i YMCA (svenska: KFUM), som därmed starkt förknippas både med basketboll och volleyboll.

Diskussion

Det diskuteras titt som tätt om de idrottsliga migrationsvågornas negativa inverkan på den inhemska elitidrotten. Det är svårt att påvisa att så är fallet. Framför allt är den idrottsliga migrationen i dagsläget omöjlig att stoppa. Elitidrotten är idag en storindustri, där elitklubbarna fungerar mer eller mindre som företag och i många fall även *är* företag, i form av aktiebolag. Ekonomin blir alltmer styrande och för att bli en framgångsrik idrottsförening krävs kapital. Att sätta stopp för den fria rörligheten inom EU är åtminstone på kort sikt omöjligt. Därför har vi idag klubbar som Arsenal som nästan helt saknar engelska spelare, och inte bara spelare. Även tränare tenderar att i allt högre utsträckning migrera. Spelare köps och säljs! Tränare köps och säljs! Klubbar köps och säljs! Ryska oligarker och arabiska shejker köper in sig på den globala fotbollsmarknaden. Dubbelt medborgarskap som existerar i många länder medför att man kan välja vilken land man ska spela för när det drar ihop sig till stora mästerskap. Bordtennisspelare och löpare från ”överflödsländer” som nämnts ovan migrerar för att tjäna pengar och vinna titlar. Svarta spelare blir allt vanligare framför allt inom fotbollen. Jag minns själv när jag för första gången i TV såg en svart fotbollsspelare – Nottingham Forests Viv Anderson. Detta var så nära i tiden som mitten av 1970-talet. Viv Anderson – född och uppvuxen i England – blev i slutet av 1970-talet landets förste svarte landslagsspelare. Han var även med om att vinna Europacupen (föregångaren till Champions League) 1979 efter vinst mot Malmö FF. Idag vimlar det av svarta spelare i alla ligor – flertalet med rötter i Afrika.

Men migration av spelare är ingen ny företeelse. Den förste att bli fotbollsproffs och lämna Sverige var Gunnar "Säffle" Andersson, som 1950 värvades av Olympique de Marseille, där han spelade fram till 1958. Minnesgoda fotbollsnördar i staden talar fortfarande om "legenden" Gunnar Andersson. Han blev sedermera fransk medborgare och dog tragiskt 1969 som slav under alkoholen. Sen kom eran med Gre-No-Li, dvs Gunnar Gren, Gunnar Nordahl och Nisse Liedholm i Milan och resten är, som det heter, historia.

Inför starten av damallsvenskan gjorde Sydsvenskan (10.4.13) en inventering av migrationsmönstret. Det finns sjuttio spelarimporter från tjugo olika länder, vilket åtminstone för mej är en överraskande hög siffra. Av dessa sjuttio kommer tio från Finland och sju vardera från Island, Nigeria och USA. LDB FC Malmö ligger i topp med 10 utländska spelare följt av Kristianstad, Tyresö och Kif Örebro med sju spelare vardera. Det visar att damfotbollen följer herrfotbollen i spåren beträffande globaliseringstendenser.

Avslutning

Albers' och Zaniewskis bok är en intressant läsning samtidigt som den blir lite tung genom den stora ansamlingen av tabeller/figurer. Det innebär inte att tabellerna och de geografiska figurerna i sig är svårlästa – tvärtom. Men det blir lite mycket! Jag tycker att boken fungerar bäst som referensbok – en bok att kolla i när det gäller migrationsmönster på lands- och klubbnivå. Som sådan är den samtidigt lite förrädisk genom att det komplexa migrationsmönstret när det gäller elitidrott ständigt förändras. Detta är också något som författarna själva tar upp. För att verkligen komma migrationsmönstret in på livet krävs en mer fördjupad studie med intervjuer på nations- men kanske framför allt på klubbnivå. Vad är det som gör att man värvar som man gör? Vilken roll spelar agenterna i sammanhanget? Och pengarna? Och ägarna? Den här kvantitativa studien behöver kompletteras med mer kvalitativa data. Se detta som en uppmaning till framtida forskning!

Anders Östnäs

idrottsociolog

Frågor till nydisputerade inom idrott för publikation i SVEBI:s tidskrift Idrottsforskaren 2018

Namn: Madeleine Wiker

Avhandlingstitel: ”Det är live liksom”

Elevers perspektiv på villkor och utmaningar i Idrott och Hälsa

Ämne: Pedagogiskt arbete, inriktning idrottsvetenskap

Lärosäte: Karlstads universitet

Opponent: Professor Eva-Carin Lindgren

Datum för disputation: 15/12-2017

Vad handlar avhandlingen om?

Intresset i denna avhandling har riktats mot innehållet i fokusgruppsintervjuerna, med andra ord det sagda - vad eleverna samtalande om gemensamt gällande skolämnet Idrott och Hälsa [IH]. Mycket kortfattat handlar avhandlingen om elevers perspektiv på villkor och utmaningar i IH.

Vad består ditt empiriska material av och hur har du samlat in det?

Det empiriska materialet består av intervjudata från elva fokusgruppsintervjuer med 62 elever i årskurs 9, från åtta olika högstadieskolor. Fokusgrupperna utgörs av fem till sex elever i varje grupp och det var totalt 26 pojkar och 36 flickor. Fokusgruppsintervjuerna ägde rum under skoltid alternativt direkt i samband med skolans slut, i deras egen skolmiljö. Tidpunkten hade eleverna tillsammans med sin mentor föreslagit. Fokusgruppsintervjuerna pågick i cirka 60 minuter var (spelades in på diktafon) där jag som moderator koncentrerade mig på moderatorsrollen, medan en

annan forskare var observatör och fokuserade på att skriva anteckningar, vilket var en fördel för mig som då kunde få med både verbala och icke verbala aspekter som exempelvis kroppsspråk.

Vad är avhandlingens huvudsakliga resultat?

I analysen utvecklades två centrala teman: ett orättvist betygssystem och en mångfacetterad idrottsläraryrkeprofession, inom IH. Det framkom ur fokusgruppsintervjuerna att eleverna gav uttryck för att betygssystemet i IH är orättvist och ofullständigt. Betyget i IH är dessutom det betyg som eleverna är mest missnöjda med och de ser gärna ett flerbetygssystem i ämnet. Ett annat resultat är att eleverna upplever att de ska ”kunna allt innan”. De får ingen tid till övning utan blir bedömda direkt, vilket betyder att ämnet enbart är till för de eleverna med talang för IH. Vidare framträdde i intervjumaterialet att idrottsläraren är en viktig aktör i elevernas vision om IH i framtiden som en samhällsinvestering. Därmed blir läraren i IH en särskilt viktig resurs i skolmiljön som behöver extra stöd för att axla sitt uppdrag. Med koppling till elevernas samtal kan jag också urskilja att IH är på väg in i *livsstils- och investeringsfasen*. I denna fas behöver både de elever som är vana att röra sig och idrotta liksom de som är ovana, stöttning i att utveckla och fatta positiva beslut rörande sin hälsa och livsstil.

Vad är avhandlingens viktigaste bidrag?

Den att det finns en stor åtskillnad mellan eleverna, ämnet bedrivs inte på lika villkor och att betygssystemet i sin helhet bör ses över. Kan ett flerbetygssystem vara att föredra? Men även att det utifrån elevers perspektiv på villkor och utmaningar i IH har frambringat ett fortsatt behov av att undersöka *elevernas bidrag - deras förslag till förändring och förbättring* (som resultatet visar) samt konsekvenserna av att IH är ett ämne som ”är live liksom”.

På vilket sätt kommer dina forskningsresultat komma till nytta för andra?

Utifrån avhandlingens resultat kan den bidra med kunskapsutveckling inom hela skolan och särskilt för lärare i IH, idrottsvetare, hälsovetare med flera. Som en synergieffekt är avhandlingen även intressant för exempelvis Skolverket i t.ex. utformning av ny kursplan, betygsskala - betygssystem. Jag anser också att resultaten kan bidra till ökad samhällsnytta i och med att IH bland annat kan förbättra elevers individuella fysiska, psykiska och sociala hälsa samt stärker då

hälsan i befolkningen - folkhälsan. Men då behöver vi lyssna än mer till elevernas röster

Tror du att dina resultat kommer att påverka skolidrotten, lärarutbildningen i idrott och hälsa eller andra organisationer/personer?

Ja, i alla fall i det lilla sakta men säkert. Jag har ju även fått möjlighet att i olika sammanhang presentera och diskutera min avhandling och generellt IH för/med lärosäten, kommuner och skolor etc. Jag får fortfarande förfrågningar och har många bokningar framöver.

Vad är du själv mest förvånad över, när det gäller dina forskningsresultat?

Det är att resultaten var i det stora hela så negativa, tunga... Fast där eleverna visade på stor klokskap i att finna förslag till förändring och förbättring.

Vad är du mest stolt över i ditt arbete?

Det är mina intervjuer som blev väldigt bra och gav ett mycket fylligt material. Det var som om eleverna törstade efter att få bli hörda och att någon lyssnade på vad de hade att säga.

Vad var det roligaste med att vara doktorand?

Att få träffa

så många nya intressanta och duktiga människor som brinner för samma eller liknande saker som jag. Men även att få ny kunskap och utvecklas både yrkesmässigt och privat som egen individ.

Vad gör du nu när du har skrivit färdigt din avhandling?

Som jag

tidigare nämnde håller jag föredrag och diskussioner om min avhandling och om forskning i IH. Jag har även blivit uppmärksammas av flera tidningar, radio och tv, vilket är jätteroligt. För övrigt har jag en tjänst på Karlstads universitet där jag undervisar och handleder, särskilt i lärarutbildningen. Jag har kursansvar för termin två och tre i idrottsvetenskap med didaktisk inriktning (idrott och hälsa) som jag arbetar med att utveckla. Jag försöker även få tid till att skriva på två artiklar utifrån avhandlingen. Sen hoppas jag kunna forska vidare med nya viktiga forskningsprojekt.

Lennart K Persson

Medlemsutveckling och källkritik

Örgryte IS och IFK Göteborg före 1925

På Bokmässan i Göteborg i år stötte jag på redaktören för Idrottsforskaren Anders Östnäs. En av hans tidiga frågor var: har ni några problem bland idrottshistorikerna? Säkerligen, men de flesta är obekanta för mig, blev min replik. Har du själv några problem? fortsatte Anders. Alltid, löd mitt svar, särskilt som mitt historiarbete ofta går ut på att problematisera olika ämnen. Har du några aktuella forskningsproblem, undrade Anders. Ja, särskilt ett som berör medlemsutveckling inom idrotten och som lyfter fram vikten av källkritik. Det visar också att arkivbeståndet kan vara synnerligen bristfälligt även hos ett par av landets mest framstående idrottsföreningar. Berätta, bad Anders. Det följande utgör en kort presentation av mitt problem.

Göteborgs stad kommer inom ett par år (2021) att fira sitt 400-årsjubileum. Till detta avser Institutionen för historiska studier, där jag är verksam, att ge ut en eller två antologier. De forskare som anmält sig som villiga medverkande till detta projekt har själva fått föreslå ämnen för sina bidrag. Vid en inledande seminarieomgång har ämnena presenterats och diskuterats och i vissa fall modifierats eller omformulerats. Därefter har arbetet påbörjats. Mitt ämne har jag givit rubriken *Borgarförening och arbetarklubb. Myt eller verklighet? Matriklarnas bild av Örgryte IS och IFK Göteborg fram till 1925*. Ett första steg i mitt arbete har varit att studera medlemsutvecklingen för de båda föreningarna.

Min undersökning har först inriktats på **Örgryte IS, ÖIS**, bildat 1887. Min granskning visar att ÖIS:s arkiv, som förvaras på Regionarkivet i Göteborg, innehåller otryckta matriklar från perioden 1893 till 1912 samt åren 1919–1925. Otryckta årsberättelser, i styrelsens protokollsbok, med medlemssiffror finns från 1895 och perioden 1897–1902. Tryckta matriklar, vilka ingår i tryckta årsberättelser med namnen *Från Balders Hage*, senare *Från Walhalla*, har jag funnit för åren 1888,

1901–1903, 1905–1906, 1908, 1910 och perioden 1912–1917. Dessa årsberättelser upphörde därefter. En form av ersättning blev klubbtidningen ÖISAREN som började utges i mars 1918. Den utkom under hela den period jag studerar, vanligen med 12 nummer per år med totalt omkring 100 sidor för varje år. Min granskning av klubbtidningen ger dock det negativa beskedet att den inte, det finns ett undantag, innehåller några medlemsiffror. En utomstående tryckt källa är de årsberättelser som utgavs av Centralföreningen för gymnastik- och idrottssällskapen i Göteborg. I dessa infördes årsvis medlemsiffror för de klubbar som var anslutna till Centralföreningen. Siffrorna kom av allt att döma från klubbarna själva. ÖIS var, särskilt under den tidigare delen av sällskapets existens, flitigt med att publicera historiker. I de båda jubileumsskrifter som utkom 1912 och 1917 ingår medlemsstatistik. Några motsvarande uppgifter återfinns däremot inte i historikerna från 1922 och 1927.

Genomgången klargör att det inte finns någon enskild källa som innehåller medlemsiffror för ÖIS över hela den period som är av intresse för mig. En närmare granskning, vilken presenteras i följande tabell, visar också att årsuppgifter i olika källor inte är desamma och ibland direkt motsägelsefulla. Vad kan man lita på eller åtminstone sätta tilltro till?

Medlemsutveckling för Örgryte IS 1887–1925

År	Enl otr matr	Enl tr matr	Enl årsber klubbtidn	Enl rapp till C-för	Enl historik
1887		49			49
1888		53			54
1889					89
1890					80
1891					103
1892					146
1893	166				183
1894	179				188
1895	169		169		178
1896	178		–		180

1897	157		157		180
1898	138		138		161
1899	135		136		142
1900	117		113		140
1901	170	170	164	167	175
1902	184	197	177	177	189
1903	206	231		saknas	236
1904	192	saknas		saknas	201
1905	278	286		256	280
1906	339	341		356	339
1907	557	saknas		659	565
1908	459	571		659	550
1909	576	saknas		659	578
1910	454	533		452	538
1911	504	saknas		452	553
1912	437	575		452	545
1913		464		452	550
1914		426		435	520
1915		419		439	490
1916		401		486	483
1917		566	över 700	704	691
1918				704	
1919	837			904	
1920	890				
1921	1008				
1922	679				
1923	569				
1924	482				
1925	456				

Anm: Årssiffrorna från såväl de otryckta som de tryckta matriklarna har räknats fram av undertecknad författare, LKP.

Mellan siffrorna i otryckta matriklar och dem i årsberättelser åren kring sekelskiftet är överensstämmelsen förhållandevis god. I några fall är talen faktiskt identiska. De övriga små differenserna kan möjligen vara rena räknefel. En jämförelse mellan uppgifterna i de otryckta respektive tryckta matriklarna under åren 1901–1912 visar att siffrorna i några fall är ganska lika. I några andra fall – 1908, 1910 och 1912 – är skillnaderna däremot stora och överstiger vid två av tillfällena med bred marginal hundratalet. I samtliga tre fall är det den tryckta matrikeln som redovisar de högre talen. Hur skall dessa stora olikheter förklaras? Något säkert svar kan inte ges. Min gissning är att den tryckta matrikeln inte är ordentligt rensad sedan föregående år. Härmed kom sällskapet att framställas som större än det i verkligheten var.

Under de första åren av världskriget låg ÖIS:s medlemssiffror strax över 400, om vi ska tro på den tryckta matrikeln. Därefter skedde enligt samtliga källor en markant ökning och passerade enligt klubbtidningen siffran 700 året 1917. Ökningen tycks ha fortsatt de första åren efter kriget med en absolut topp 1921. Därpå följde en mycket kraftig tillbakagång. Under loppet av ett par år tappade ÖIS ungefär hälften av sina medlemmar. Den häpnadsväckande regressen hade en till synes helt naturlig förklaring. Till följd av den kommande jubileumsutställningen hade Göteborgs stad i mars 1921 sagt upp ÖIS:s arrende av den mark där Walhalla idrottsplats var belägen. ÖIS:s sista tävlingar på sin egenbyggda och förstklassiga arena hölls i september 1921. Därefter måste ÖIS dra sig tillbaka till sin gamla idrottsplats Balders Hage. Många personer kom av denna anledning att lämna ÖIS. Det vill synas som att detta är en tillräcklig förklaring till sällskapets anmärkningsvärda reduktion även om den inträdande depressionen också kan ha haft viss inverkan.

De årssiffror som återfinns i Centraföreningens berättelser måste, med enstaka undantag, ifrågasättas. Att en enskild siffra återkommer flera år i följd visar att den inte har aktualiserats och därför inte kan tillmätas värde. Alltför stora förändringar skapar också misstanke om felaktigheter. Den kraftiga tillväxten i siffrorna mellan 1906 och 1907 kan likväl vara verklig eftersom dessa båda år enligt min bedömning skall ses som den breda fotbollens genombrott i Göteborg. Någon

motsvarande förklaring till tillväxten mellan 1918 och 1919 kan jag däremot inte finna. Minskningen mellan 1909 och 1910 förefaller stor och mycket större än vad matrikelmaterialet antyder. Det är dock väl bekant att storstrejken och den efterföljande ekonomiska krisen medförde betydande medlemstapp för många idrottsföreningar i Göteborg och annorstädes. Om dessa förhållanden har jag skrivit i boken *Den hårda kampen* (2011) och i årsboken *Idrottsarvet* 2014. Att ÖIS-siffrorna i Centralföreningens material kan synas så opålitliga framstår som synnerligen anmärkningsvärt med hänsyn till att ÖIS:s ordförande Wilhelm Friberg och sekreterare Hugo Levin under ett antal år hade samma uppdrag i Centralföreningen.

De 31 årssiffror som ingår i de båda aktuella jubileumsskrifterna överensstämmer endast i två fall, 1887 och 1906, med siffror i matrikelmaterialet. De väldigt många avvikelserna är svåra för att inte säga omöjliga att förklara. Skillnaderna är inte av sådan art eller omfattning att det tycks motiverat att tala om skönmålningar. Men varför förekommer de över huvud taget?

Är de förhållanden jag har beskrivit i fallet ÖIS säregna för detta sällskap? Svaret kan förhoppningsvis ges vid en granskning av IFK Göteborg.

Min granskning av **IFK Göteborg, IFK**, bildad 1904, visar att föreningens arkiv, som även i detta fall återfinns på Regionarkivet, innehåller flera otryckta handlingar med uppgifter om medlemmar. De består av matriklar, register och räkenskaper, vilka jag här för enkelhetens skull väljer att beteckna matriklar. De är av olika karaktär och överlappar delvis varandra. En första matrikel täcker åren 1904–1906 medan en parallell matrikel upptar perioden 1904–1911. Från det enstaka året 1910 föreligger en separat matrikel. Medlemmar under åren 1911–1914 är förtecknade i två skilda matriklar. En ny separat matrikel finns för åren 1913–1916. Den överlappar till viss del den stora matrikel som omfattar perioden 1914–1922. Således finns det ett bevarat medlemsmaterial för perioden 1904–1922. Skilda sätt i de olika handlingarna att förteckna och redovisa medlemmar medför dock ett flertal tolkningsproblem och att ett par av föreningens tidigaste år måste lämnas obehandlade. För åren efter 1922 har jag inte lyckats finna någon matrikel.

IFK:s årsberättelser är bevarade fr.o.m. 1910. Med undantag för 1912 finns de i löpande sekvens under resten av den period jag behandlar. Såsom en vidgad årsberättelse kan vi betrakta

klubbtidningen Göteborgs-Kamraternas Medlemsblad (från 1922 med namnet Göteborgs-Kamraten) som började utkomma i april 1918, märkligt nog en månad efter det att ÖIS inlett utgivningen av sin klubbtidning. Under de första åren gavs den ut en gång i månaden. Från 1923 minskade såväl periodiciteten som omfånget påtagligt. Endast vid ett tillfälle, det gäller just 1923, har jag funnit en uppgift om medlemsantal i bladet. Detta kan förvåna eftersom referaten från årsmöten vanligen är omfattande. Till Centralföreningen för gymnastik- och idrottssällskapen i Göteborg anslöt sig IFK först 1908. Fr.o.m. detta år innehåller Centralföreningens årsberättelser återkommande uppgifter om IFK:s medlemstal. IFK var under sin tidiga levnad, liksom ÖIS, flitig med att ge ut jubileumsböcker. Endast i den första, som kom ut vid 15-årsjubileet 1919, presenterades uppgifter om föreningens medlemsantal och dessa avsåg enbart enstaka år.

Medlemsutveckling för IFK Göteborg 1904–1925

År	Enl otr matrikel	Enl årsber klubbtidn	Enl rapp till C-för	Enl historik
1904	36			
1905				
1906	78			134
1907				
1908	100		225	
1909		208	225	
1910	243	435	435	369
1911	175	”över 500”	435	
1912	89	Ber saknas	406	
1913	45	Uppg saknas	406	
1914	138	Uppg saknas	406	
1915	144	Uppg saknas	406	
1916	187	Uppg saknas	406	

1917	426	Uppg saknas	406	558
1918	541	834	646	838
1919	490	646		875
1920	567	854		
1921	638	1054		
1922	353	1305		
1923	–	292		
1924	–	258		
1925	–	219		

Anm: Årssiffrorna från de otryckta matriklarna har räknats fram av undertecknad författare, LKP.

Mitt arbete med IFK:s otryckta matriklar är ännu inte helt avslutat. Det är inte fritt från svårigheter. Att få fram säkra siffror för varje år tycks omöjligt. Särskilt besvärande är att några av matriklarna överlappar varandra och praktiserar olika sätt att redovisa. År 1909 kan tas som exempel. Här upptar en matrikel 47 betalande medlemmar medan en annan för samma år uppger antalet invalda medlemmar till 77. Den siffra jag (som ett förslag) redovisar i tabellen är avsevärt högre. Eftersom jag för tillfället utför olika kontrollarbeten, vågar jag inte garantera att alla de siffror jag nu redovisar är korrekta.

Matriklarna ger bilden av en markant medlemstillväxt från 1904 fram till 1910. Därpå vidtog en kraftig nedgång som fortgick flera år. Siffrorna för 1912 och 1913 förefaller emellertid så låga att uppgifterna i matriklarna kan misstänkas vara ofullständiga. Den ökning som därefter inträdde är notabel för både 1917 och 1918, de båda sista krigsåren. Att siffran fortsatte stiga under 1920 och 1921 tycks överraskande med hänsyn till den depression som då inträdde. Den stora tillbakagången 1922 bör observeras. I fallet ÖIS (ovan) förekom också en rejäl tillbakagång detta år och den har jag helt tillskrivit sällskapets förlust av Walhalla. Att båda föreningarna tappade många medlemmar detta år kan möjligen och delvis bero på att andra faktorer än förlusten av en arena även inverkade på förhållandena.

IFK:s äldsta bevarade årsberättelse daterar sig till 1910. I denna uppgavs årets medlemssiffra till 435. Utifrån de övriga siffror som då redovisades för invalda respektive avgångna förefaller det

möjligt att även få kunskap om talet för 1909 som blir 208. Med glädje konstaterades det i årsberättelsen för 1910 att föreningen hade mer än fördubblat sin medlemskader från föregående år. Glädjen parades också med kritik mot antagonisten ÖIS.

Detta lysande resultat har uppnåtts till stor del på grund af de framgångar, vi i år haft inom alla områden, och de fördelar vi nu kunnat bjuda medlemmar af vår förening. Det har ej orsakats af en osund agitation och reklam i ortspressen, som från vissa håll älskas att bedrifvas, utan af våra medlemmars eget arbete och intresse att föra föreningen framåt.

Årsberättelsen från 1911 anförde inte någon precis siffra utan nöjde sig med informationen ”över 500”. Det kan konstateras att siffrorna för 1910 och 1911 skiljer sig kraftigt från dem jag har räknat fram från det otryckta matrikelmaterialet. Berättelsen från 1912 är förlorad och i de följande fem berättelserna saknas uppgift om medlemsantalet. Fr.o.m. 1918 återkom denna typ av uppgifter. Den siffra som angavs 1918 är, relativt sett, överraskande hög. Kan den vara en felskrift? I anslutning till den siffra som presenterades 1919 gavs även uppgifter om antalet invalda och avförda. Om vi beaktar dessa tal leder de till slutsatsen att siffran för 1918 inte ska vara 834 utan 539. Denna siffra ligger någorlunda nära den som anfördes i första numret av medlemsbladet där medlemstalet sades ligga runt 600. Fr.o.m. 1919 ökade medlemssiffran successivt i berättelserna. År 1921 översteg den för första gången ett tusen och följande år hade den passerat ett tusen tre hundra och det talas i årsberättelsen om ”en stegring”. Samtliga dessa siffror är mycket högre än dem som kan räknas fram från matrikelmaterialet, ja, 1922 är skillnaden nästan ett tusen. Att döma av siffrorna medförde 1923 ett katastrofalt medlemstapp, då över ett tusen personer försvann. Siffran 292 är f.ö. den enda som av någon anledning bara redovisas i medlemsbladet. En förklaring till tillbakagången skulle, i likhet med den för ÖIS, vara bytet av arena. Det avtal IFK nu hade erbjudits av Göteborgs stad medförde att bara en mindre del av föreningens aktiviteter kunde placeras på Ullevi. I detta läge valde föreningen att flytta hela sin verksamhet till Slottsskogsvallen och dess omgivning, som nu var under uppbyggnad inför Sveriges Idrottsspel 1923. Eftersom kommunikationerna till ”Vallen” var långtifrån idealiska, kan dessa förhållanden ha medverkat till att IFK förlorade medlemmar. Min läsning av årsberättelsen, daterad i januari 1924, klargör dock att förklaringen till största delen var en helt annan. Jag väljer att citera:

Från och med förutvarande år har föreningen beslutat att endast upptaga sådana personer som medlemmar i föreningen, vilka för året erlagt stadgad medlemsavgift. Detta på grund av de numera ytterligt förhöjda avgifter till Riksförbundet och Centralstyrelsen

I praktiken betydde denna mycket märkliga förändring – att bara upptaga dem som medlemmar som betalade medlemsavgift – att siffrorna för de närmast föregående åren, 1919–1922, var mycket missvisande och måste betecknas som en direkt skönmålning av föreningens storlek. Hur stora de medvetna felaktigheterna var kan vi inte med bestämdhet veta. Tyvärr finns inte något bevarat matrikelmaterial för åren 1923–1925 att jämföra med. De siffror årsberättelserna upptog för 1924 och 1925, vilka hamnade relativt nära den från 1923, återspeglade sannolikt de verkliga förhållandena under de närmast föregående åren.

De medlemstal som ingår i Centralföreningens årsberättelser och som rimligen härrör från IFK själv måste i källkritisk belysning underkännas. Bara den från 1910 överensstämmer med en siffra i övrigt material. Samtliga siffror med undantag för den sista upprepas ett eller flera år, vilket definitivt avlägsnar trovärdigheten hos de tal som kommer senare. Vad beträffar siffran för 1918 kan noteras att den avviker kraftigt från de båda övriga samtida årssiffrorna i föreningens material. Det är ett förhållande som måste framkalla misstro.

Medlemssiffrorna i historiken från 1919 sägs visa att föreningen tidigt kom att tilldra sig allmänhetens sympati. De påstås vara ”talande nog” för att demonstrera att denna sympati har fortsatt att öka. Siffrorna är verkligen ägnade att förvåna och kan inte tillmätas något värde. Inte i något fall befinner de sig i närheten av dem som återfinns i annat material. I samtliga fall är de avsevärt högre än dessa. Historikens medlemstal måste ses som ett avancerat försök till skönmålning.

Min undersökning av de båda föreningarnas medlemsutveckling klargör att problemen är många. Båda föreningarna saknar ett antal årsberättelser och båda har förlorat matrikelmaterialet för flera år. Den källkritiska granskning jag utför av materialet ger påtagliga resultat. I åtskilliga fall leder kritiken till att siffrorna måste ifrågasättas, i andra till att de måste avvisas. Endast ett fåtal siffror förefaller trovärdiga. Att med exakta siffror kunna beskriva den årliga medlemsutvecklingen för

ÖIS och IFK under de berörda åren är en omöjlig uppgift. Den materialkategori jag finner någorlunda tillförlitlig är de otryckta matriklarna. Ett notabelt resultat är att jubileumshistorikernas medlemsiffror inte förtjänar full tilltro.

Nyanlända barns och ungdomars möte med idrott. En multimetodstudie.

Augustsson, Christian; Kougioumtzis, Konstantin; Patriksson, Göran; Stråhlman, Owe; Wagnsson, Stefan.

Sammanfattning

Historiskt sett har människor migrerat till närområden eller mer avlägsna platser av både nöd och tvång. Emellertid har det i Europa under de senaste åren sällan ägt rum en så stor massinvandring på så kort tid. Det verkar som om Europas praktiska förmåga att vara värd för nya vågor av flyktingar har nått en gräns (Tusk, 2016). Enligt FN (2016) handlar det om en dryg miljon migranter under 2015, där flest kom från Syrien (30%) följt av Afghanistan (16%). Samma år gav Sverige 35.000 flyktingar asyl och låg på en andra plats efter Tyskland (150.000). Utifrån befolkningens mängd toppade emellertid Sverige den europeiska listan av beviljade asylansökningar (Eurostat, 2016). Bland asylsökande finns ett stort antal barn och ungdomar. Huitfelt (2016) uppskattar att drygt 70.000 nyanlända barn och ungdomar (NBU) kom till Sverige; hälften barn (upp till 13 år) och hälften ungdomar (13-18 år). Av dessa var nästan hälften ensamkommande och en klar majoritet pojkar.

Att inkludera NBU i föreningsidrotten är angeläget då studier har visat att en väl strukturerad idrottsmiljö, där ansträngning, lärande och personlig utveckling sätts i förgrunden, inte bara skapar en meningsfull fritid utan även visat sig ha ett positivt samband med ungas psykosociala utveckling och senare framgångar inom skolan och i arbetslivet (Barber et al., 2014; Wagnsson, 2009). Svensk forskning om idrott och integration har intensifierats under de senaste åren. Föreliggande studie förväntas fylla i det tomrum som beskrivs nedan:

1. Det saknas idrottsrelevanta enkätstudier generellt och kombinationer av kvantitativa och kvalitativa studier (multimetod) vad gäller NBU mer specifikt.
2. Det saknas idrottsrelevanta studier av NBU som inkluderar individer som helt eller delvis inte behärskar det svenska språket.
3. Det saknas nationella studier om idrott med kopplingar till teorin om överlagt/följdriktigt beteende (Fishbein & Ajzen, 2010). Internationellt har denna teori ofta använts ofta som utgångspunkt för design av interventioner relaterade till fysisk aktivitet.

Med utgångspunkt i att integrationsprocesser inom idrott kännetecknas av möjligheter och begränsningar fokuserar föreliggande studie mot NBU:s möte med idrott. Mer specifikt lyder frågeställningarna:

Hur upplever NBU situationen i Sverige vad gäller föreningsidrott?

Vilka uppfattningar har NBU med sig från ursprungslandet vad gäller idrott på fritiden?

Frågeställningarna kommer att besvaras med utgångspunkt i en kombination av lärandesociologiska och socialpsykologiska teorier om kulturell reproduktion, och där data kommer att samlas in med hjälp av såväl enkäter som fokusgruppintervjuer (s k. multimetodstudie).

Projektet ansluter sig till den svenska idrottens satsning på att nå nya grupper, få fler att stanna längre, bidra till ett mer hälsosamt samhälle och bygga en starkare elitidrott genom att erbjuda något för alla (RF strategi 2025). En kartläggning av NBU:s föreställningar förväntas kunna ge en bättre anpassad implementering av inkluderingsstrategier och ge nya utmaningar för ledarutbildningar. Inte minst är det viktigt att utarbeta systematiska rutiner för att upptäcka individer bland NBU som redan hade en aktiv livsstil i ursprungslandet och som eventuellt skulle kunna inkluderas lättare. Med tanke på att flertalet NBU säkerligen har erfårit extrema och utsatta situationer skulle en effektiv socialisering in i den svenska idrottens kultur och syn på hälsa och träning och därmed kunna kompensera för eventuella psykosociala hälsoproblem. Avslutningsvis kan man inte heller utesluta att det bland de nyanlända kan finnas talanger som med rätt guidning skulle kunna tillhöra morgondagens svenska elit.

Bakgrund och tidigare publicerade resultat

De senaste femtio åren har Sverige varit ett populärt mål för inomeuropeisk arbetsinvandring och på senare år även en fredlig oas för människor från krigsdrabbade områden. Samhällsdebatten har varit omfattande och pågår fortfarande intensivt om framför allt den stora mängden nyanlända som kommit. Vissa av dessa problem har uppmärksamats av en del idrottsforskare som studerat hur idrottsrörelsen kan vara ett hjälpmedel i integrationsprocessen (Hertting & Karlefors, 2016).

Idrotten är ett globalt fenomen och kan betraktas som en arena med säregna drag för integrationsarbete (Peterson, 2000). Forskning om idrott och integration/mångfald har för det

mesta berättigats utifrån dess samhällsnytta (Wagnsson, 2009, 2017). På senare tid har dock även idrottens egenvärde och enskilda individers behov och motiv uppmärksamats (Fundberg & Lagergren, 2010; Norberg, 2012). Det verkar vara en situation som alla parter kan vinna på (Dartsch, Norberg, & Pihlblad, 2016; Norberg & Pihlblad, 2016). Överlag påstås idrotten ha en potential att överbrygga nationella, kulturella och sociala olikheter (Hvenmark, 2012), men även att kunna utveckla personliga resurser som gör att barn och ungdomar kan integreras i samhället och bli goda, yrkesverksamma samhällsmedborgare (Barber, et al, 2014; Wagnsson, 2009). Dessutom har studier visat att en väl strukturerad idrottsmiljö, där ansträngning, lärande och personlig utveckling sätts i förgrunden, inte bara skapar förutsättningar för en meningsfull fritid, utan är positivt relaterat till barns och ungdomars psykosociala utveckling och framgångar inom skolan och framtida yrkesliv (Barber et al., 2014; Wagnsson, 2009). Att hysa för stora förhoppningar på idrotten och dess betydelse för samhället och individernas utveckling har dock problematiserats av forskare inom fältet: ”Parallellt är det inte allt säkert att de många nytta är liktydigt de allas nytta” (Hvenmark, 2012a, s. 18), där en diskrepans kan konstateras mellan ”vad idrotten vill och vad den faktiskt gör” (Peterson, 2008, s. 236).

Under de senaste decennierna har svensk forskning om idrott och integration/etnisk mångfald ökat markant. Inte minst tack vare Handslaget och Idrottslyftet (Carlsson, 2007; Eriksson & Edlund, 2015, 2016; Lundvall, 2007; Patriksson m.fl., 2012; Reyes, 2007). Emellertid har svensk forskning relaterat till nyanländas idrottsvanor i stort lyst med sin frånvaro (Karlefors & Hertting, 2011). Den ringa forskning som bedrivits om NBU i Sverige har under de senaste åren riktat speciell uppmärksamhet mot NBU:s lärande i skolmiljön (Bunar, 2010; Eriksson & Edlund, 2016; Huitfeldt, 2015; Skolverket, 2016).

Vad gäller de nyanländas syn på idrott är det framför allt Hertting och Karlefors som gått i bräsch för denna forskning (Hertting & Karlefors, 2013, 2016). De har analyserat nyanlända barns perspektiv på basis av kultur- och könsskillnader och konstaterat att en del barn faktiskt har ”tappat bort” den egna fysiskt aktiva livsstilen som man hade i ursprungslandet. Dessutom har Hertting och Karlefors konstaterat att inkluderingsstrategier bör utgå från NBU:s behov och rättigheter (se även Redelius, 2011; RF, 2009b). För att återuppväcka eller främja de nyanländas aktiva livsstil menar

Hertting och Karlefors att ”immigrant children’s experiences should be foregrounded when utilizing and developing sport programmes” (2013, p. 35).

Syfte och frågeställningar

Föreliggande studie fokuserar på nyanlända barns och ungdomars upplevelser av och uppfattningar om föreningsidrotten. Mer specifikt lyder de övergripande frågeställningarna:

a) Hur upplever NBU situationen i Sverige vad gäller föreningsidrotten?

b) Vilka uppfattningar har NBU med sig från ursprungslandet vad gäller idrott på fritiden?

Såväl upplevelser i Sverige som uppfattningar från ursprungslandet kommer att beskrivas som förutsättningar och föreställningar. Förutsättningar handlar om olika ramars inverkan på idrottande (t ex policy och idrottsanläggningar) medan föreställningar kan kopplas till artikulerade tankar kring idrottande (t ex betydelse och påverkan från familj). Nedan följer studiens operationaliserade frågeställningar:

1. Vilka mönster blir synliga vid analys av a) de nyanländas förutsättningar och b) uttryckta föreställningar av föreningsidrott i Sverige i jämförelse med fritidsidrott i ursprungslandet?

2. Vilka centrala överensstämmelser/diskrepanser framträder om man jämför förutsättningar och föreställningar om idrott i respektive land.

En genomlysning av de förändrade förutsättningarna och de situationsanpassade föreställningarna om idrott kommer att komplettera och utveckla den svenska idrottsrörelsens redan etablerade strategier för inkludering, mångfald och delaktighet och möjliggöra mer riktade satsningar mot inkludering och deltagande av NBU i svensk föreningsidrott.

Barn och ungdomar med invandrabakgrund är något underrepresenterade i föreningsidrotten, där flickor med utländsk härkomst och specifik religion tycks vara nästan helt utanför (RF, 2010; Norberg, 2002; Peterson, 2008). Det verkar finnas en minoritet i minoriteten. Vad detta kan bero på debatteras intensivt. Dahlén menar att man måste ta ställning mot det utländskt genererade patriarkala förtrycket, medan Fundberg anser att det är minst lika viktigt för inhemska sociokulturella maktinstanser att reflektera över konstruktion och iscensättning av ”invandrarmän” (Dahlén & Fundberg, 2008; Fundberg, 2004b; se även Scott, 2012). Den rådande diskursen för att

beskriva människor med utländsk bakgrund utgår från att invandrare inte tillhör en enhetlig grupp och att mångfaldsarbete bör sikta mot all form av diskriminering, varav etnicitet utgör en viktig faktor (Fundberg, 2012; Hyltén-Cavallius, 2012; Lagergren & Thiborg, 2012). Det är delaktighet som kommer i förgrunden och allas rätt till en idrottslig gemenskap. Även om undersökningen inte intar ett explicit genusteoretiskt perspektiv kan man svårligen skilja mellan etnicitet, genus och religion vid utforskandet av postmoderna fenomen generellt och idrott mer specifikt. Kön kommer att vara en kategorivariabel vid kvantitativa analyser medan fokusgruppsintervjuerna kommer att vara könsspecifika med endast flickor respektive pojkar i grupperna.

Metod och arbetsplan

Denna studie har en multimetodisk design där vi använder oss av både frågeformulär och fokusgruppsintervjuer för att samla in data från nyanlända barn och ungdomar.

I enkätundersökningen kommer att ingå ett strategiskt urval av 300-400 NBU utifrån ålder, genus, etnicitet och religion. Vad gäller ursprungsland kommer nyanlända från Syrien och Afghanistan att prioriteras utifrån hur fördelningen i populationen ser ut och inte minst med tanke på studiens genomförbarhet. Dessutom kommer 32 NBU att intervjuas i 8 fokusgrupper utifrån ålder, genus och ursprungsland. Underlaget från fokusgruppintervjuerna och den mer generella informationen från enkätundersökningen kommer att komplettera varandra i avsikt att erhålla en så helhetlig bild som möjligt.

Studiens genomförande kommer att äga rum i följande steg: a) operationalisering av forskningsfrågor och konstruktion av frågeformulär, b) pilotundersökning och testintervjuer, c) urval av (enkät) och kontakt med (intervjuer) barn och ungdomar, d) enkätundersökning och intervjugenomförande samt e) resultatanalys.

Ett internt beskrivningsspråk hänvisar till den begreppsapparat och de grundmodeller, som en forskare utgår från. Ett externt beskrivningsspråk handlar om en operationalisering av det interna och gäller framför allt etablering av praxisnära forskningsfrågor.

Det interna beskrivningsspråket kommer att utgå från Basil Bernsteins teori om social och kulturell reproduktion (Bernstein, 1996; Bernstein, 2000; se även Evans, Davies, & Wright, 2004). I teorin

uppträder det centrala begreppet kod d v s omedvetet förvärvade principer för kontinuitet och nyansering i processer för kulturell reproduktion. I denna process anses kroppen vara av stor betydelse (jfr ritualiserade handlingar i Kougioumtzis, 2006).

Det säregna i Bernsteins kodteori är att reproduktionens mekanism specificeras i termer av klassifikation och inramning (Atkinson, Davies, & Delamont, 1995; Moore, 2013; Sadovnik, 1995). Genom klassifikation kan processer uppmärksammas varvid kategorier som t.ex. genus och etnicitet konstrueras, medan inramning belyser kontextens betydelse.

I projektet kommer en distinktion att etableras mellan inre klassifikation och inramning samt yttre klassifikation och inramning. De inre dimensionerna kan parallelliseras med självvald identitet (Fundberg, 2003) och i föreliggande projekt kopplas till situationen i ursprungslandet. På motsvarande sätt skulle de yttre dimensionerna kunna relateras till aspekter av den tillskrivna identiteten (ibid.) och i föreliggande projekt relateras till situationen i Sverige.

Både inre och yttre klassifikation kommer att specificeras på basis av teorin om överlagt beteende dvs. som beteende-, normativa- och kontrollföreställningar (Fishbein & Ajzen, 2010). Dessa föreställningar siktar mot NBU:s inställning till idrott, det närmaste sociala nätverkets betydelse respektive den upplevda kontrollen över idrottsrelevanta handlingar.

Vad gäller såväl inre som yttre inramning kommer dessa att konkretiseras med hjälp av ramfaktorteorin som konstitutionella (t ex idrottspolicy), organisatoriska (t.ex. avstånd till styrelse) och fysiska ramar (bl.a. lokaltillgång) (Thedin-Jacobsson, 2005). En fokusering mot dessa ramar har bl.a. för avsikt att kartlägga nyanländas beskrivningar av och uppfattningar om s.k. strukturell diskriminering dvs. inhemska modeller som ev. gör idrottandet svårare. Som ett exempel kan nämnas rådande definitioner på asylsökande och nyanlända (Bjuhr, 2012).

Med utgångspunkt i ovanstående modell kommer ett frågeformulär att konstrueras. Formuläret kommer att översättas från svenska till syriska och afghanska för att komma fram till identiska pilotversioner. NBU:s uppfattningar om idrottsrelevant diskriminering och föreställningar om idrott kommer att behandlas i samband med semistrukturerade fokusgruppintervjuer. För att

komma över språkliga barriärer ämnar vi anlita tolkar i samband med fokusgruppintervjuerna och vid transkribering. Vi kommer även att använda oss av bilder för att underlätta kommunikationen (Kougioumtzis, 2013; Patriksson & Persson, 2012).

Undersökningens frågeformulär kommer att pilottestas med 30 NBU för att garantera instrumentets validitet och reliabilitet. Dessutom kommer sex nyanlända barn (3 st) och ungdomar (3 st) att testintervjuas för att åstadkomma tillförlitliga intervjuteman.

Resultatanalys av både enkät- och intervjuundersökningen kommer inledningsvis att kopplas till samspelet mellan a) olika uppfattningar om distinkta ramar, b) varierande föreställningar samt mellan c) uppfattningar och föreställningar. För att åstadkomma detta kommer strukturell ekvationsmodellering, med hjälp av datorprogrammet AMOS, att användas för analys av numeriska data. Det icke numeriska materialet kommer att analyseras med datorprogrammet Nvivo. Det genererade underlaget kommer att användas för att belysa mötet mellan NBU:s tidigare erfarenheter av idrotten i ursprungslandet och de förvärvade föreställningar och uppfattningar om föreningsidrotten i Sverige.

All forskning som involverar människor är etiskt utmanande oavsett om det gäller medicinska, psykologiska eller sociala problemställningar. Med tanke på att nästan alla dessa barn och ungdomar säkerligen har upplevt livshotande situationer kommer vi noggrant att se över frågeformuläret, bilderna, intervjuguiden samt övrigt material i fokusgruppsintervjuerna för att förebygga förekomsten av associationer med extrema situationer och kränkande upplevelser. Dessutom är vi fullt medvetna om relevanta deklARATIONER, konventioner och riktlinjer (bl.a. Barnkonventionen, Nürnbergkodex, Lag 2003:460 och HSFR:s forskningsetiska principer). Inte minst ämnar vi lyfta fram de fyra forskningsetiska principerna d v s informations-, samtyckes-, konfidentialitets- och nyttjandekravet. Vad gäller ensamkommande NBU kommer ovannämnda principer att appliceras med utgångspunkt i olika myndigheters och instansers ansvar och jurisdiktion.

Litteraturlista

Ajzen, I., et. al. (2007). *Prediction and change of health behavior*. Erlbaum.

- Barber, B., et. al (2014). Meaningful activity participation and positive youth development. *Handbook of positive psychology in schools*.
- Bernstein, B. (2000). *Class, Codes and Control*. Lanham: Rowman & Littlefield.
- Bernstein, B., & Lundgren, U. P. (1983). *Makt, kontroll och pedagogik*. Liber.
- Bunar, N. (2010). *Nyanlända och lärande*. VR.
- Carlsson, R. (2007). Kulturell mångfald inom föreningsidrotten. *Svensk Idrottsforskning*, 3/4, 10-15.
- Dahlén, P., & Fundberg, J. (2008). *Fundberg vs. Dahlén*. www.idrottsforum.org
- Dartsch, C., Norberg, J. R., & Pihlblad, J. (2016). *Föreningen, laget och jaget*. CIF.
- Engström, L.-M. (1999). *Idrott som social markör*. HLS.
- Engström, L.-M. (2010). *Smak för motion*. Universitetsförlag.
- Eriksson, B., & Edlund, A. (2016). *Idrottslyftet 2015*. RF.
- Evans, J., Davies, B., & Wright, J. (Eds.). (2004). *Body, Knowledge and Control*. Routledge.
- Fishbein, M., & Ajzen, I. (2010). *Predicting and changing behavior*. Psychology Press.
- Fundberg, J. (2003). *Etnisk mångfald och integration*. RF.
- Fundberg, J. (2004). *Vi vs Dom*. www.idrottsforum.org
- Fundberg, J. (2012). *En etnisk tackling mot ett kompakt försvar? I Vem platsar i laget?* CIF.
- Fundberg, J., & Lagergren, L. (2010). *Etnisk mångfald inom svensk idrott*. RF.
- Hafen, N. (2015). Fotboll för fred och integration. *Svensk Idrottsforskning*, 4, 36-39.
- Henry, I. (2015). *The role of sport in fostering open and inclusive societies*. Loughborough University.
- Hertting, K., & Karlefors, I. (2013). Sport as a Context for Integration. *International Journal of Humanities and Social Science*, 3(18), 35-44.
- Hertting, K., & Karlefors, I. (2016). *Entrance into Swedish*. www.idrottsforum.org.
- Huitfeldt, Å. (2015). *Passar jag in?* Örebro Universitet.
- Hvenmark, J. (2012). Introduktion. I *Är idrott nyttigt?* SISU.
- Hyltén-Cavallius, C. (2012). Kulturens mångfald. I *Vem platsar i laget?* CIF.
- Kougioumtzis, K. se publikationslista för huvudsökande
- Lagergren, L., & Thiborg, J. (2012). Ett liv i förening. I *Vem platsar i laget?* CIF.
- Lundvall, S., & Meckbach, J. (2008). Mind the gap. *Physical Education & Sport Pedagogy*, 13(4), 345-364.

- Moore, R. (2013). *Basil Bernstein*. Routledge.
- Norberg, J. R. (2002). *Idrott och integration*. RF.
- Norberg, J. R. (2012). Idrottens föränderliga samhällsnytta. I *Är idrott nyttigt?* SISU.
- Norberg, J. R., & Pihlblad, J. (2016). *Vem håller i klubban*. CIF.
- Patriksson, G., & Persson, C. (2012). *Physical literacy among inactive Swedish young people*.
Göteborgs universitet.
- Patriksson, G., m.fl. (2012). *Blev idrottslyftet ett lyft?* Göteborgs universitet.
- Peterson, T. (2000). *Idrotten som integrationsarena*. I Att möta främlingar. Arkiv.
- Peterson, T. (2008). *Föreningsfostran och tävlingsfostran*. Fritzes.
- Redelius, K. (2011). *Idrottsledarna och barnkonventionen*. RF.
- Reyes, R. (2007). *Handslagets speciella insatser*. RF.
- RF. (2009). *Varför idrott och fysisk aktivitet är viktigt för barn och ungdom*. RF.
- Scott, C.-G. (2012). *Bajen, Gnaget och Bananerna*. www.idrottsforum.org
- Skolverket. (2016). *Utbildning för nyanlända elever*. Skolverket.
- Thedin-Jacobsson, B. (2005). *Hälsa - vad är det i ämnet idrott och hälsa?* GIH.
- Tusk, D. (2016) *Pressuttalande i G20 möte i Kina den 6e september*.
- Wagnsson, S. (2009). *Föreningsidrott som socialisationsmiljö*. Karlstads universitet.
- Wagnsson, S. (2017). *Föreningsidrott och ungas psykosociala hälsoutveckling*. I J. Faskunger & P. Sjöblom. *Idrottens samhällsnytta, En vetenskaplig översikt av idrottsrörelsens mervärde för individ och samhälle*. Riksidrottsförbundet.